

© Ελληνική Δημοκρατία, 2022. Ανεπίσημη μετάφραση που πραγματοποιήθηκε από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ). [Η μετάφραση έχει δημοσιευτεί στην επίσημη ιστοσελίδα της ΕΕΔΑ]. Η μετάφραση αυτή δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

© Hellenic Republic, 2022. Unofficial translation made by the Greek National Commission for Human Rights (GNCHR). [Translation already published on the official website of the GNCHR]. This translation does not bind the Court.

© République Hellénique, 2022. Cette traduction non officielle a été faite par la Commission Nationale Hellénique pour les Droits de l'Homme (CNHHDH). [Traduction déjà publiée sur le site Internet officiel de la CNHHDH]. Elle ne lie pas la Cour.

Θεματικό Δελτίο – Χρήση βίας στην αστυνόμευση διαδηλώσεων

Νοέμβριος 2021

Αυτό το θεματικό δελτίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο και δεν είναι εξαντλητικό

Χρήση βίας στην αστυνόμευση διαδηλώσεων

Η χρήση βίας στην αστυνόμευση διαδηλώσεων ενδέχεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, να εγείρει ζητήματα στο πλαίσιο της [Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#), ιδίως όσον αφορά στο δικαίωμα στη ζωή, την απαγόρευση των βασανιστηρίων και κάθε απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης, την ελευθερία της έκφρασης και την ελευθερία του συνέρχεσθαι.

Δικαίωμα στη ζωή (Άρθρο 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου)

[Sandru και λοιποί κατά Ρουμανίας](#)

8 Δεκεμβρίου 2009

Αυτή η υπόθεση αφορούσε τη λαϊκή εξέγερση στην Timișoara το 1989, την πρώτη από μία σειρά διαδηλώσεων που οδήγησαν στην ανατροπή του ρουμανικού κομμουνιστικού καθεστώτος. Οι δύο πρώτοι προσφεύγοντες και ο σύζυγος της τρίτης, οι οποίοι είχαν λάβει μέρος στις διαδηλώσεις, τραυματίστηκαν σοβαρά από πυροβολισμούς. Ο αδερφός της τέταρτης προσφεύγουσας πυροβολήθηκε θανάσιμα. Όλοι οι προσφεύγοντες διαμαρτυρήθηκαν για τη διάρκεια της ποινικής δίκης και την αναποτελεσματικότητα της έρευνας σχετικά με τα βίαια μέσα που χρησιμοποιήθηκαν ώστε να κατασταλεί η εξέγερση, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα πολυάριθμα θύματα. Ισχυρίστηκαν ειδικότερα ότι η διαδικασία δεν διεξήχθη κατά τον προσήκοντα τρόπο, καθώς, δεδομένων των θέσεων που κατείχαν οι κατηγορούμενοι στο νέο καθεστώς στη Ρουμανία μετά το 1989, οι Αρχές ήταν επιφυλακτικές ως προς τη διερεύνηση της υπόθεσης.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 2** της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ως προς το διαδικαστικό του σκέλος (την έρευνα), διαπιστώνοντας ότι οι εγχώριες Αρχές δεν ενήργησαν με τη δέουσα επιμέλεια. Επανέλαβε, αρχικά, ότι η υποχρέωση προστασίας του δικαιώματος στη ζωή, βάσει του Άρθρου 2 της Σύμβασης, προέβλεπε εμμέσως την ανάγκη να διεξαχθεί κάποιας μορφής αποτελεσματική επίσημη έρευνα εφόσον η χρήση φονικής βίας κατά ενός ατόμου έθεσε τη ζωή του προαναφερθέντος σε κίνδυνο. Στην προκειμένη περίπτωση, παρότι το Δικαστήριο αναγνώρισε την αδιαμφισβήτητη πολυπλοκότητα της υπόθεσης, έκρινε ότι οι πολιτικές και κοινωνικές επιπτώσεις δεν μπορούσαν να δικαιολογήσουν τη διάρκεια της έρευνας, όπως ισχυριζόταν η ρουμανική κυβέρνηση. Αντιθέτως, η σημασία της για τη ρουμανική κοινωνία θα έπρεπε να έχει ωθήσει τις εγχώριες Αρχές να επιληφθούν της υπόθεσης ταχέως και χωρίς περιττές καθυστερήσεις, προκειμένου να αποφευχθεί κάθε εντύπωση ανοχής ή αθέμιτης σύμπραξης σε παράνομες πράξεις.

Giuliani και Gaggio κατά Ιταλίας

24 Μαρτίου 2011 (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης)

Αυτή η υπόθεση αφορούσε το θανάσιμο πυροβολισμό του γιου και αδερφού των προσφευγόντων από μέλος των δυνάμεων ασφαλείας, κατά τη διάρκεια συγκρούσεων στη διάσκεψη κορυφής της Ομάδας των 8 (G8) στη Γένοβα, τον Ιούλιο του 2001. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν, συγκεκριμένα, ότι ο θάνατος του συγγενή τους προκλήθηκε από υπέρμετρη χρήση βίας, ότι υπήρξαν ελλείψεις στο εθνικό νομοθετικό πλαίσιο, ότι η οργάνωση των επιχειρήσεων για τη διατήρηση και αποκατάσταση της δημόσιας τάξης υπήρξε ανεπαρκής, και ότι δεν διεξήχθη αποτελεσματική έρευνα σχετικά με το θάνατό του.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι **δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 2** (δικαίωμα στη ζωή) της Σύμβασης αναφορικά με τη χρήση φονικής βίας, διαπιστώνοντας ότι η χρήση βίας από τον εμπλεκόμενο *καραμπινιέρο* ήταν απολύτως αναγκαία κατά την έννοια της Σύμβασης. Επισήμανε, συγκεκριμένα, ότι ο αστυνομικός που πυροβόλησε βρέθηκε αντιμέτωπος με μία ομάδα διαδηλωτών που εξαπέλυε παράνομη και ιδιαίτερα βίαιη επίθεση στο όχημα στο οποίο είχε εγκλωβιστεί. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, ενήργησε με την ελικρινή πεποίθηση ότι η ζωή και η σωματική ακεραιότητα του ίδιου και των συναδέλφων του απειλούνταν λόγω της επίθεσης που δέχονταν. Επιπλέον, από τα αποδεικτικά στοιχεία στη διάθεση του Δικαστηρίου ήταν σαφές ότι ο αστυνομικός απεύθυνε προειδοποίηση ενώ κρατούσε το όπλο του σε εμφανώς ορατή θέση, και ότι πυροβόλησε μόνο όταν η επίθεση συνεχίστηκε. Υπό τις συνθήκες αυτές, η χρήση δυνητικά φονικών μέσων άμυνας, όπως οι πυροβολισμοί, ήταν δικαιολογημένη. Το Δικαστήριο αποφάσισε, επίσης, ότι **δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 2** αναφορικά με το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη χρήση φονικής βίας, αλλά και αναφορικά με τα όπλα που διανεμήθηκαν στις Αρχές επιβολής του νόμου στη διάσκεψη κορυφής της Ομάδας των 8 (G8). Έκρινε, ακόμα, ότι **δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 2** σχετικά με την οργάνωση και το σχεδιασμό των επιχειρήσεων αστυνόμευσης στη διάσκεψη κορυφής της Ομάδας των 8 (G8), διαπιστώνοντας ότι οι ιταλικές Αρχές δεν παρέβησαν την υποχρέωσή τους να κάνουν ό,τι ευλόγως αναμένεται από αυτές ώστε να παρέχουν το επίπεδο εχέγγυων που απαιτείται κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων που πιθανώς συνεπάγονται τη χρήση

φονικής βίας. Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι **δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 2** αναφορικά με την ισχυριζόμενη μη διεξαγωγή αποτελεσματικής έρευνας για το θάνατο του διαδηλωτή.

Ataykaya κατά Τουρκίας

22 Ιουλίου 2014

Αυτή η υπόθεση αφορούσε το θάνατο του γιου του προσφεύγοντος, που προκλήθηκε από ρίψη δακρυγόνων από την αστυνομία κατά τη διάρκεια παράνομης διαδήλωσης. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε, συγκεκριμένα, ότι ο γιος του απεβίωσε ως αποτέλεσμα υπέρμετρης χρήσης βίας και ότι δεν διεξήχθη αποτελεσματική έρευνα για το θάνατό του από τις Αρχές. Υποστήριξε, επίσης, ότι δεν διέθετε αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα στην εσωτερική νομοθεσία που θα του επέτρεπε να μηνύσει το δράστη που πυροβόλησε θανάσιμα τον γιο του.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι **υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 2** της Σύμβασης ως προς το ουσιαστικό (δικαίωμα στη ζωή) και το διαδικαστικό του σκέλος (την έρευνα). Διαπίστωσε, συγκεκριμένα, ότι από κανένα στοιχείο δεν προέκυπτε ότι η χρήση φονικής βίας κατά του γιου του προσφεύγοντος ήταν απολύτως αναγκαία και αναλογική, ή ότι η αστυνομία είχε μεριμνήσει δεόντως ώστε να βεβαιωθεί ότι κάθε κίνδυνος για την ανθρώπινη ζωή είχε ελαχιστοποιηθεί. Έκρινε, επίσης, ότι δεν διεξήχθη ουσιαστική έρευνα σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να καταστεί δυνατή η ταυτοποίηση του ατόμου που έριξε τη φονική βολή. Επιπλέον, αναφορικά με το **Άρθρο 46** (δεσμευτική ισχύς και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων) της Σύμβασης, το Δικαστήριο επανέλαβε τα πορίσματά του στις αποφάσεις των υποθέσεων *Abdullah Yaşa και λοιποί* και *Izci* (βλ. παρακάτω, στην ενότητα «Απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης»), και τόνισε την ανάγκη ενίσχυσης, χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση, των εχέγγυων για την ορθή χρήση δακρυγόνων, ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος θανάτου και τραυματισμού που ενέχει η χρήση τους. Τόνισε ότι, όσο το τουρκικό σύστημα δεν συμμορφωνόταν με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, η ακατάλληλη χρήση ενδεχομένως φονικών όπλων σε διαδηλώσεις ήταν πιθανό να οδηγήσει σε παραβιάσεις όμοιες με αυτή της παρούσας υπόθεσης. Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εκτέλεση της απόφασης, έπρεπε να ληφθούν νέα ερευνητικά μέτρα υπό την εποπτεία της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για να εντοπιστούν και να τιμωρηθούν – εφόσον κρινόταν σκόπιμο – αυτοί που ευθύνονταν για το θάνατο του γιου του προσφεύγοντος.

Mocanu και λοιποί κατά Ρουμανίας

17 Σεπτεμβρίου 2014 (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης)

Βλ. παρακάτω, στην ενότητα «Απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης».

Απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης (Άρθρο 3)

Διαδηλωτές

Öya Ataman κατά Τουρκίας

5 Δεκεμβρίου 2006

Τον Απρίλιο του 2000, η προσφεύγουσα, δικηγόρος και μέλος του εποπτικού συμβουλίου της Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, διοργάνωσε διαδήλωση στην Κωνσταντινούπολη σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τα σχέδια για τις φυλακές «τύπου F» (σχεδιασμένες να παρέχουν χώρους διαβίωσης σε δύο έως τρία άτομα, αντί για κοιτώνες). Η διαδήλωση εξελίχθηκε σε πορεία και ακολούθησε δήλωση στον Τύπο. Η προσφεύγουσα διαμαρτυρήθηκε, συγκεκριμένα, για τη χρήση σπρέι πιπεριού, ένα είδος δακρυγόνου, που στόχευε στη διάλυση της ομάδας διαδηλωτών.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι **δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης, κρίνοντας ότι δεν υπήρχαν αποδεικτικά στοιχεία προς τεκμηρίωση του ισχυρισμού της προσφεύγουσας για κακομεταχείριση. Αρχικά επισήμανε ότι το σπρέι πιπεριού είχε χρησιμοποιηθεί σε ορισμένα Κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης ώστε να κρατήσουν διαδηλώσεις υπό έλεγχο ή να τις καταστείλουν στις περιπτώσεις που είχαν ξεφύγει εκτός ελέγχου. Δεν έχει συμπεριληφθεί μεταξύ των τοξικών αερίων που καταγράφονται στο Παράρτημα της Σύμβασης του 1993 για την απαγόρευση της ανάπτυξης, αποθήκευσης, παραγωγής και χρήσης χημικών όπλων και την καταστροφή τους (CWC). Παρόλα αυτά, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η χρήση αυτού του αερίου ενδέχεται να προκαλέσει παρενέργειες όπως αναπνευστικά προβλήματα, ναυτία, εμετούς, ερεθισμό της αναπνευστικής οδού, ερεθισμό δακρυϊκών πόρων και οφθαλμών, σπασμούς, θωρακικό άλγος, δερματίτιδα ή αλλεργίες. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα δεν είχε προσκομίσει ιατρικές γνωματεύσεις που να αποδεικνύουν τις παρενέργειες που υπέστη μετά την έκθεσή της στο αέριο. Ούτε ζήτησε ιατρική εξέταση, αφότου αφέθηκε ελεύθερη λίγο μετά τη σύλληψή της.

Balçık και λοιποί κατά Τουρκίας

29 Νοεμβρίου 2007

Τον Αύγουστο του 2000, οι επτά προσφεύγοντες συγκεντρώθηκαν στην Κωνσταντινούπολη μαζί με 39 άλλους για να προβούν σε δήλωση στον Τύπο, στην οποία διαμαρτύρονταν κατά των φυλακών «τύπου F» (σχεδιασμένες να παρέχουν χώρους διαβίωσης σε δύο έως τρία άτομα, αντί για κοιτώνες). Οι διαδηλωτές πληροφορήθηκαν από την αστυνομία ότι η πορεία τους ήταν παράνομη: δεν είχε υποβληθεί εκ των προτέρων κοινοποίηση στις Αρχές και θα διαταρασσόταν η δημόσια τάξη. Τους δόθηκε εντολή να διαλυθούν. Η ομάδα δεν συμμορφώθηκε με αυτές τις εντολές και αποπειράθηκε να συνεχίσει την πορεία της. Οι προσφεύγοντες διαμαρτυρήθηκαν ειδικότερα για τη σύλληψή τους κατά τη διάρκεια της διαδήλωσης.

Το Δικαστήριο επισήμανε, συγκεκριμένα, ότι πέντε από τους προσφεύγοντες δεν είχαν προσκομίσει ιατρικές εκθέσεις ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που θα μπορούσαν να τεκμηριώσουν τους ισχυρισμούς τους για κακομεταχείριση, και συνεπώς **απέρριψε τους ισχυρισμούς τους βάσει του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης. Όσον αφορά, ωστόσο, στις δύο εναπομείνουσες προσφεύγουσες, οι διάδικοι συμφώνησαν ότι τα τραύματα που έφεραν είχαν προκληθεί από τη χρήση βίας από την αστυνομία κατά τη διάρκεια του περιστατικού. Στην υπόθεσή τους, το Δικαστήριο έκρινε ότι η τουρκική κυβέρνηση δεν είχε προβάλει πειστικά ή αξιόπιστα επιχειρήματα που θα μπορούσαν να εξηγήσουν ή να δικαιολογήσουν το βαθμό βίας που ασκήθηκε κατά των προσφευγουσών, των οποίων τα τραύματα είχαν επιβεβαιωθεί από ιατρικές εκθέσεις. Επισήμανε, συγκεκριμένα, πως ο ισχυρισμός ότι οι δυνάμεις ασφαλείας κλήθηκαν να δράσουν χωρίς καμία προετοιμασία δεν ευσταθούσε, και πως από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προέκυπτε ότι οι διαδηλωτές αποτελούσαν κίνδυνο για τη δημόσια τάξη. Τα προαναφερθέντα τραύματα οφείλονταν επομένως σε μεταχείριση για την οποία έφερε ευθύνη το Κράτος και υπήρξε, κατά συνέπεια, **παραβίαση του Άρθρου 3** της Σύμβασης αναφορικά με τις δύο προσφεύγουσες.

Gazioğlu και λοιποί κατά Τουρκίας

17 Μαΐου 2011

Οι τέσσερις προσφεύγοντες της παρούσας υπόθεσης διαμαρτυρήθηκαν για κακομεταχείριση από αστυνομικούς που τους είχαν συλλάβει το 2003, κατά τη διάρκεια διαδήλωσης που διεξάχθηκε ως ένδειξη διαμαρτυρίας κατά των προτάσεων της τουρκικής κυβέρνησης να στείλει στρατιώτες για να συμμετάσχουν στην εισβολή στο Ιράκ.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης, όσον αφορά δύο εκ των προσφευγόντων. Επισήμανε ειδικότερα ότι η σωματική βλάβη που υπέστησαν, κυρίως στο πρόσωπο και στο κεφάλι, έφθανε στον ελάχιστο βαθμό σοβαρότητας για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Άρθρου 3 της Σύμβασης. Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της παραδοχής της τουρκικής κυβέρνησης ότι τα προαναφερθέντα τραύματα προκλήθηκαν από αστυνομικούς, η κυβέρνηση έφερε το βάρος να αποδείξει ότι η χρήση βίας είχε καταστεί απολύτως απαραίτητη λόγω της συμπεριφοράς των προσφευγόντων, και ότι η βία που ασκήθηκε δεν ήταν υπέρμετρη. Ήταν, παρόλα αυτά, εμφανές ότι ο εισαγγελέας δεν είχε καταβάλει σοβαρές προσπάθειες ώστε να διαπιστωθεί η αιτία των τραυματισμών των προσφευγόντων ή οι περιστάσεις υπό τις οποίες ασκήθηκε βία. Συνεπώς, έχοντας υπόψη το γεγονός ότι δεν προβλήθηκε από την κυβέρνηση άλλη αιτιολογία για τη χρήση βίας πέρα από τη φερόμενη «ταραχοποιό συμπεριφορά» ορισμένων διαδηλωτών, και ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν διαπράξει κανένα αδίκημα – όπως και επιβεβαιώθηκε από την αθώωση τους από το ποινικό δικαστήριο – το Δικαστήριο έκρινε ότι η χρήση βίας από τους αστυνομικούς, που είχε ως αποτέλεσμα τον τραυματισμό των δύο προσφευγόντων, ήταν δυσανάλογη.

Βλ. επίσης την απόφαση που εκδόθηκε την ίδια ημερομηνία στην υπόθεση **Akgöl και Göl κατά Τουρκίας**, όπου οι δύο προσφεύγοντες διαμαρτυρήθηκαν για την παρέμβαση της χωροφυλακής σε διαδήλωση που είχαν συμμετάσχει ως πανεπιστημιακοί φοιτητές το 2002, για να τιμήσουν τη μνήμη ενός συμφοιτητή τους που σκοτώθηκε. Κατόπιν, συνελήφθησαν και κινήθηκαν ποινικές διαδικασίες εις βάρος τους για συμμετοχή σε παράνομη διαδήλωση.

Ali Güneş κατά Τουρκίας

10 Απριλίου 2012

Τον Ιούνιο του 2004, ο προσφεύγων, καθηγητής γυμνασίου και μέλος του Σωματείου Εργαζόμενων στην Εκπαίδευση και την Επιστήμη και της Συνομοσπονδίας Σωματείων Δημοσίων Υπαλλήλων, συμμετείχε σε διαδήλωση κατά της διάσκεψης κορυφής του NATO στη Κωνσταντινούπολη. Ισχυρίστηκε, συγκεκριμένα, ότι η αστυνομία τον χτύπησε και τον ψέκασε με επιβλαβή αέρια αφού τον συνέλαβε κατά τη διάρκεια της διαδήλωσης, παρά το γεγονός ότι αυτός και όλοι όσοι τον συνόδευαν ήταν άοπλοι και διαδήλωναν ειρηνικά. Κατήγγειλε, επίσης, ότι οι τουρκικές Αρχές δεν εξέτασαν επαρκώς τους ισχυρισμούς του κατά της αστυνομίας.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης ως προς το ουσιαστικό του σκέλος, διαπιστώνοντας πως ο προσφεύγων είχε υποστεί απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση. Έκρινε ότι οι τουρκικές Αρχές δεν μπόρεσαν να δικαιολογήσουν τη χρήση δακρυγόνου κατά του προσφεύγοντος αφού είχε ήδη συλληφθεί από την αστυνομία, καθώς και ότι η αδικαιολόγητη ρίψη αερίου στο πρόσωπό του θα πρέπει να του προκάλεσε έντονο σωματικό και ψυχικό πόνο. Το Δικαστήριο σημείωσε, συγκεκριμένα, ότι είχε ήδη εξετάσει το θέμα της χρήσης δακρυγόνων για την επιβολή του νόμου και επισήμανε τις επιπτώσεις που ενδέχεται να έχει. Συμφωνώντας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (ΕΠΒ), η οποία είχε εκφράσει την ανησυχία της για τη χρήση δακρυγόνων σε δραστηριότητες επιβολής του νόμου και ζήτησε να καταρτιστούν σαφείς οδηγίες στο εσωτερικό δίκαιο επί του θέματος, το Δικαστήριο τόνισε, ειδικότερα, ότι δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να δικαιολογηθεί η χρήση δακρυγόνου κατά ενός ατόμου που τελούσε ήδη υπό κράτηση από τις Αρχές επιβολής του νόμου, όπως στην περίπτωση του προσφεύγοντος. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** της Σύμβασης ως προς το διαδικαστικό του σκέλος, διαπιστώνοντας ότι οι Αρχές δεν είχαν διερευνήσει αποτελεσματικά τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος.

Abdullah Yaşa και λοιποί κατά Τουρκίας

16 Ιουλίου 2013

Το Μάρτιο του 2005, πραγματοποιήθηκαν πολυάριθμες παράνομες διαδηλώσεις στο Diyarbakir, μετά το θάνατο δεκατεσσάρων μελών του Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (PKK) σε ένοπλες συγκρούσεις. Οι διαδηλώσεις ήταν βίαιες και έντεκα διαδηλωτές έχασαν τη ζωή τους. Ο προσφεύγων, που τότε ήταν 13 ετών,

τραυματίστηκε στο κεφάλι από ρίψη δακρυγόνου. Ισχυρίστηκε, ειδικότερα, ότι η αστυνομία χρησιμοποίησε αδικαιολόγητη βία.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης ως προς το ουσιαστικό του σκέλος. Υποστήριξε πως δεν είχε αποδειχθεί ότι η βία που υπέστη ο προσφεύγων ήταν η ενδεδειγμένη απάντηση στην κατάσταση, υπό το πρίσμα των απαιτήσεων του Άρθρου 3 της Σύμβασης, ή ότι ήταν ανάλογη προς τον επιδιωκόμενο στόχο, δηλαδή την καταστολή μιας μη-ειρηνικής συγκέντρωσης. Η σοβαρότητα των τραυμάτων που έφερε ο προσφεύγων στο κεφάλι δεν ήταν ανάλογη προς τη χρήση από την αστυνομία ενός βαθμού βίας απολύτως αναγκαίου λόγω της συμπεριφοράς του διαδηλωτή. Το Δικαστήριο επισήμανε, ειδικότερα, πως ήταν σαφές από τις βιντεοσκοπήσεις και όλα τα αποδεικτικά στοιχεία της δικογραφίας ότι η διαδήλωση δεν ήταν ειρηνική στην παρούσα υπόθεση. Επομένως, δεν ανέκυψαν ιδιαίτερα ζητήματα στο πλαίσιο του Άρθρου 3 όσον αφορά στη χρήση δακρυγόνων αυτής της μορφής για τη διάλυση της συγκέντρωσης. Παρόλα αυτά, δεν επρόκειτο απλά για το γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκαν δακρυγόνα, αλλά για το ότι μια δακρυγόνος χειροβομβίδα ρίφθηκε με ευθεία βολή κατά των διαδηλωτών. Η ρίψη δακρυγόνων με τη χρήση εκτοξευτήρα συνεπαγόταν κίνδυνο πρόκλησης σοβαρού τραυματισμού ή ακόμα και θανάτου σε περίπτωση που ο εκτοξευτήρας χρησιμοποιούνταν εσφαλμένα. Επομένως, δεδομένης της ιδιαίτερης επικινδυνότητας του εξοπλισμού που χρησιμοποιούνταν, το Δικαστήριο έκρινε ότι η νομολογία σχετικά με τη χρήση ενδεχομένως φονικών όπλων έπρεπε να εφαρμοστεί στην παρούσα υπόθεση. Οι επιχειρήσεις αστυνόμευσης – συμπεριλαμβανομένης της ρίψης δακρυγόνων – όφειλαν, εκτός από το να είναι εγκεκριμένες βάσει του εθνικού δικαίου, να ρυθμίζονται επαρκώς από αυτό, στο πλαίσιο ενός συστήματος κατάλληλων και αποτελεσματικών εχέγγυων κατά της αυθαιρεσίας, της κατάχρησης δύναμης και των ατυχημάτων που μπορούν να αποφευχθούν. Επιπλέον, βάσει του Άρθρου 46 (δεσμευτική ισχύς και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων) της Σύμβασης, το Δικαστήριο σημείωσε ότι, κατά το χρόνο των περιστατικών, το τουρκικό δίκαιο δεν περιείχε ειδικές διατάξεις που να ρυθμίζουν τη χρήση δακρυγόνων σε διαδηλώσεις, και ότι δεν διατίθεντο στις Αρχές επιβολής του νόμου κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τη χρήση τους. Το Δικαστήριο, συνεπώς, αποφάσισε ότι τα εχέγγυα για την ορθή χρήση δακρυγόνων έπρεπε να ενισχυθούν, ώστε να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος θανάτου και τραυματισμού που συνεπάγεται η χρήση τους.

İzci κατά Τουρκίας

23 Ιουλίου 2013

Αυτή η υπόθεση αφορούσε στους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, σύμφωνα με τους οποίους χτυπήθηκε, δέχθηκε επίθεση με δακρυγόνο, καθυβρίστηκε και προσβλήθηκε από αστυνομικούς τον Μάρτιο του 2005, όταν είχε συμμετάσχει σε διαδηλώσεις στην πλατεία Beyazit στην Κωνσταντινούπολη, στο πλαίσιο του εορτασμού της Ημέρας της Γυναίκας. Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ειδικότερα ότι ενώ το πλήθος είχε ήδη ξεκινήσει να διαλύεται οικειοθελώς, οι αστυνομικοί επιτέθηκαν στους διαδηλωτές με ρόπαλα-γκλομπ, χτυπώντας την ίδια στο πρόσωπο και στο σώμα. Συνέχισαν να τη χτυπούν και να την κλωτσούν ακόμα και όταν είχε πέσει στο έδαφος. Η προσφεύγουσα πρόσθεσε πως στην Τουρκία ανάλογες

επιθέσεις από την αστυνομία ήταν ανεκτές και έμεναν ατιμώρητες. Ισχυρίστηκε, επίσης, ότι οι ενέργειες της αστυνομίας την εμπόδισαν να απολαύσει το δικαίωμά της στην ελευθερία της έκφρασης και του συνέρχεσθαι.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης, τόσο κατά το ουσιαστικό όσο και κατά το διαδικαστικό του σκέλος, εξαιτίας της υπέρμετρης χρήσης βίας και της επίθεσης με δακρυγόνο κατά της προσφεύγουσας, σε συνδυασμό με την αδυναμία των τουρκικών Αρχών να εντοπίσουν και να τιμωρήσουν τους υπεύθυνους. Το Δικαστήριο επισήμανε ειδικότερα ότι, όπως σε πολλές προηγούμενες υποθέσεις κατά της Τουρκίας, οι αστυνομικοί δεν επέδειξαν την αναγκαία ανοχή και αυτοσυγκράτηση προτού επιχειρήσουν να διαλύσουν ένα πλήθος που δεν ήταν ούτε βίαιο ούτε επικίνδυνο για τη δημόσια τάξη, και ότι η χρήση δυσανάλογης βίας κατά των διαδηλωτών είχε οδηγήσει στον τραυματισμό της προσφεύγουσας. Επιπλέον, η αποτυχία των τουρκικών Αρχών να εντοπίσουν και να τιμωρήσουν τους υπαίτιους αστυνομικούς δημιούργησε σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη συμμόρφωση του Κράτους στην απορρέουσα από τη Σύμβαση υποχρέωσή του να διεξάγει αποτελεσματικές έρευνες σε περιπτώσεις καταγγελιών κακομεταχείρισης. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 11** (ελευθερία του συνέρχεσθαι) της Σύμβασης, διαπιστώνοντας ότι η χρήση από τους αστυνομικούς υπέρμετρης βίας κατά της προσφεύγουσας, της οποίας η συμπεριφορά δεν απαιτούσε τέτοια βίαιη επέμβαση, ήταν δυσανάλογη προς τον επιδιωκόμενο στόχο – την πρόληψη, δηλαδή, αναταραχών και εγκληματικότητας, καθώς και τη διατήρηση της δημόσιας τάξης – και έδρασε αποτρεπτικά στην επιθυμία των ανθρώπων να διαδηλώνουν. Τέλος, βάσει του **Άρθρου 46** (δεσμευτική ισχύς και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων) της Σύμβασης, το Δικαστήριο ζήτησε από τις τουρκικές Αρχές να λάβουν γενικά μέτρα προκειμένου να αποτρέψουν παρόμοιες παραβιάσεις στο μέλλον, επισημαίνοντας ότι, όπως είχε ήδη κριθεί σε περισσότερες από 40 δικαστικές αποφάσεις κατά της Τουρκίας, η βίαιη επέμβαση αστυνομικών σε διαδηλώσεις συνιστούσε παραβίαση του Άρθρου 3 και/ή του Άρθρου 11 της Σύμβασης. Υπενθύμισε, ακόμα, ότι εκκρεμούσε μεγάλος αριθμός προσφυγών κατά της Τουρκίας σχετικά με το δικαίωμα της ελευθερίας του συνέρχεσθαι και/ή την υπέρμετρη χρήση βίας από αστυνομικούς σε διαδηλώσεις.

Μοσανου και λοιποί κατά Ρουμανίας

17 Σεπτεμβρίου 2014 (Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης)

Η παρούσα υπόθεση αφορούσε συγκεκριμένα την έρευνα που διεξάχθηκε μετά τη βίαιη καταστολή αντικυβερνητικών διαδηλώσεων στο Βουκουρέστι τον Ιούνιο του 1990. Κατά τη διάρκεια των γεγονότων καταστολής, ο σύζυγος της πρώτης προσφεύγουσας έπεσε νεκρός από πυροβολισμό και ο δεύτερος προσφεύγων συνελήφθη και υπέστη κακομεταχείριση από την αστυνομία. Και οι δύο προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι η Ρουμανία παραβίασε την υποχρέωσή της να διεξάγει αποτελεσματική, αμερόληπτη και ενδελεχή έρευνα, ικανή να οδηγήσει στην ταυτοποίηση και την τιμωρία όσων ευθύνονταν για την ένοπλη καταστολή.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 2** της Σύμβασης ως προς το διαδικαστικό του σκέλος (την έρευνα) αναφορικά με την πρώτη προσφεύγουσα, και

παραβίαση του Άρθρου 3 (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης ως προς το διαδικαστικό του σκέλος αναφορικά με τον δεύτερο προσφεύγοντα. Έκρινε ότι οι Αρχές που ήταν αρμόδιες για την έρευνα δεν είχαν λάβει τα αναγκαία μέτρα που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση και την καταδίκη των υπεύθυνων για τα βίαια γεγονότα, και ότι οι προσφεύγοντες δεν επωφελήθηκαν από κάποια αποτελεσματική έρευνα για τους σκοπούς της Σύμβασης. Το Δικαστήριο δέχθηκε ειδικότερα ότι, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, οι ψυχολογικές συνέπειες κακομεταχείρισης από κρατικούς φορείς ενδέχεται να υπονομεύσουν τη δυνατότητα των θυμάτων να καταγγείλουν τη μεταχείριση που υφίστανται, και να παρακωλύσουν σημαντικά την άσκηση του δικαιώματος προσφυγής τους στη δικαιοσύνη. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο επισήμανε ότι ο δεύτερος προσφεύγων, όπως η πλειονότητα των θυμάτων, βρήκε το θάρρος να υποβάλει καταγγελία αρκετά χρόνια μετά τα γεγονότα, όταν η έρευνα που είχε ήδη κινηθεί κατόπιν πρωτοβουλίας των Αρχών φάνηκε να σημειώνει πρόοδο. Έκρινε, επομένως, ότι στις εξαιρετικές περιστάσεις αυτής της υπόθεσης, η ευαλωτότητα και το αίσθημα αδυναμίας του προσφεύγοντος αποτελούσαν εύλογη εξήγηση για το γεγονός ότι δεν είχε υποβάλει καταγγελία μέχρι το 2001, πάνω από δέκα χρόνια μετά τα γεγονότα.

Cestaro κατά Ιταλίας

7 Απριλίου 2015

Η εικοστή έβδομη διάσκεψη κορυφής της Ομάδας των 8 (G8) πραγματοποιήθηκε στη Γένοβα τον Ιούλιο του 2001. Ορισμένες ΜΚΟ οργάνωσαν μία εναλλακτική διάσκεψη κορυφής κατά της παγκοσμιοποίησης στην ίδια πόλη, την ίδια ώρα. Η παρούσα υπόθεση αφορούσε στα γεγονότα που σημειώθηκαν στο τέλος της διάσκεψης κορυφής της Ομάδας των 8 (G8), σε ένα σχολείο που παραχωρήθηκε από τις δημοτικές Αρχές για να χρησιμοποιηθεί ως νυχτερινό καταφύγιο για «εξουσιοδοτημένους» διαδηλωτές. Μια αστυνομική μονάδα καταστολής εισήλθε στο κτήριο γύρω στα μεσάνυχτα για να διεξάγει έρευνα. Όταν έφτασε η αστυνομία, ο προσφεύγων, σε ηλικία τότε 62 ετών, βρισκόταν μέσα στο κτήριο, καθισμένος με την πλάτη στον τοίχο και τα χέρια ψηλά. Χτυπήθηκε αρκετές φορές, με αποτέλεσμα την πρόκληση πολλαπλών καταγμάτων. Ο προσφεύγων κατήγγειλε ότι υπήρξε θύμα βίας και κακομεταχείρισης, που κατά τον ίδιο ισοδυναμούσαν με βασανιστήρια, όταν η αστυνομία εισέβαλε στο σχολείο.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης εξαιτίας της κακομεταχείρισης που υπέστη ο προσφεύγων και της ανεπαρκούς ποινικής νομοθεσίας περί κυρώσεων για επιβολή βασανιστηρίων, που δεν έδρασε αποτρεπτικά για να αποφευχθεί η επανάληψη ανάλογων πράξεων. Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, το Δικαστήριο διαπίστωσε, συγκεκριμένα, ότι η κακομεταχείριση που υπέστη ο προσφεύγων όταν η αστυνομία εισέβαλε στο σχολείο ισοδυναμούσε με «βασανιστήρια». Το Δικαστήριο επισήμανε, επίσης, ότι η αδυναμία ταυτοποίησης των πραγματικών δραστών της κακομεταχείρισης μπορούσε εν μέρει να αποδοθεί στην αντικειμενική δυσκολία που αντιμετώπισε η εισαγγελία στην εξακρίβωση ταυτοτήτων, καθώς επίσης και στην έλλειψη συνεργασίας εκ μέρους της αστυνομίας. Επιπρόσθετα, βάσει του **Άρθρου 46**

(δεσμευτική ισχύς και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων) της Σύμβασης, αφού επισήμανε τον διαρθρωτικό χαρακτήρα του προβλήματος, το Δικαστήριο τόνισε ότι, όσον αφορά τα μέτρα αποκατάστασης που πρέπει να ληφθούν, η θετική υποχρέωση του Κράτους βάσει του Άρθρου 3 της Σύμβασης μπορεί να συνεπάγεται την υποχρέωση εισαγωγής ενός κατάλληλα προσαρμοσμένου νομικού πλαισίου, συμπεριλαμβανομένων, ειδικότερα, αποτελεσματικών ποινικών διατάξεων.

Βλ. επίσης: [Bartesaghi Gallo και λοιποί κατά Ιταλίας](#), απόφαση της 22^{ης} Ιουνίου 2017· [Blair και λοιποί κατά Ιταλίας](#) και [Azzolina και λοιποί κατά Ιταλίας](#), αποφάσεις της 26^{ης} Οκτωβρίου 2017.

Süleyman Çelebi και λοιποί κατά Τουρκίας

24 Μαΐου 2016

Οι προσφεύγοντες ήταν φυσικά πρόσωπα και μία συνδικαλιστική οργάνωση που πήραν μέρος σε διαδήλωση που διαλύθηκε από την αστυνομία με τη χρήση βίας στην Κωνσταντινούπολη, την 1^η Μαΐου του 2008. Γύριζαν την Εργατική Πρωτομαγιά. Οι προσφεύγοντες-φυσικά πρόσωπα ισχυρίστηκαν, συγκεκριμένα, ότι οι αστυνομικοί άσκησαν δυσανάλογη βία προκειμένου να διαλύσουν τη συγκέντρωση. Δήλωσαν ότι χρειάστηκε να νοσηλευτούν εξαιτίας των παρενεργειών του δακρυγόνου που είχαν εισπνεύσει και των χτυπημάτων που δέχτηκαν και ισχυρίστηκαν ότι τα μέλη των δυνάμεων ασφαλείας έμειναν ατιμώρητα.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης τόσο κατά το ουσιαστικό όσο και κατά το διαδικαστικό του σκέλος, στην περίπτωση του τρίτου και του πέμπτου προσφεύγοντος. Επισήμανε, ειδικότερα, ότι τα τραύματα που διαπιστώθηκαν από τους γιατρούς στους δύο αυτούς προσφεύγοντες, οι οποίοι δεν είχαν εμπλακεί σε πράξεις βίας, έπρεπε να αποδοθούν στη βίαιη αστυνομική επιχείρηση που στόχευε στη διάλυση της διαδήλωσης. Εφόσον αυτού του είδους η μεταχείριση δεν δικαιολογούνταν στο πλαίσιο της διάλυσης της διαδήλωσης, συνιστούσε απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση. Το Δικαστήριο επισήμανε, επίσης, ότι οι αστυνομικοί που είχαν εμπλακεί δεν διώχθηκαν ποινικά. Παρομοίως, ούτε τα άτομα που εξέδωσαν τις διαταγές αποτέλεσαν αντικείμενο δικαστικής έρευνας. Μόνο μια ποινική έρευνα κατά των αστυνομικών, καθώς και του Κυβερνήτη και Επικεφαλής της Διεύθυνσης Ασφάλειας, ο οποίος είχε δώσει τις διαταγές, θα μπορούσε να αποσαφηνίσει το περιεχόμενο και το πεδίο εφαρμογής των διαταγών που είχαν λάβει οι αστυνομικοί.

Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası και λοιποί κατά Τουρκίας

5 Ιουλίου 2016

Τον Νοέμβριο του 2005, το τουρκικό σωματείο Eğitim-Sen κάλεσε τα μέλη του να διαδηλώσουν στο κέντρο της Άγκυρας, για να διεκδικήσουν το δικαίωμα στη δωρεάν ποιοτική εκπαίδευση. Αυτή η υπόθεση αφορούσε ειδικότερα τους ισχυρισμούς έξι μελών του σωματείου σχετικά με την κακομεταχείρισή τους από τις δυνάμεις ασφαλείας. Σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, η αστυνομία χρησιμοποίησε νερό υψηλής πίεσης και δακρυγόνα σε βάρος τους και οδήγησε κατά πάνω τους με

τεθωρακισμένο όχημα. Οι προσφεύγοντες κατήγγειλαν, επίσης, ότι οι Αρχές δεν κίνησαν ποινική έρευνα.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης όσον αφορά τους έξι προσφεύγοντες που ήταν μέλη του σωματίου, διαπιστώνοντας ειδικότερα ότι η χρήση βίας την οποία κατήγγειλαν προξένησε τραύματα που, αναμφίβολα, προκάλεσαν πόνο τέτοιας φύσης ώστε να συνιστά απάνθρωπη και ταπεινωτική μεταχείριση. Επιπλέον, ακόμα και αν υποθεθεί ότι η συμπεριφορά των διαδηλωτών μπορούσε να δικαιολογήσει τη χρήση βίας, το Δικαστήριο υποστήριξε πως δεν είχε αποδειχθεί ότι η διάλυση της εν λόγω διαδήλωσης θα μπορούσε να δικαιολογήσει τη βαναυσότητα των χτυπημάτων που δέχθηκαν οι ενδιαφερόμενοι διαδηλωτές στο σώμα, το κεφάλι ή το πρόσωπο. Συνεπώς, οι εξηγήσεις της τουρκικής κυβέρνησης δεν έπεισαν το Δικαστήριο ότι η βία που ασκήθηκε από τις δυνάμεις ασφαλείας ήταν η ενδεδειγμένη απάντηση στην κατάσταση, δεδομένης της συμπεριφοράς των διαδηλωτών κατά τη διάρκεια εν λόγω περιστατικό. Το Δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** της Σύμβασης ως προς το διαδικαστικό του σκέλος, υποστηρίζοντας ειδικότερα ότι ούτε οι καταγγελίες στο Γενικό Εισαγγελέα στο Ακυρωτικό Δικαστήριο ούτε η καταγγελία που υποβλήθηκε στον Εισαγγελέα οδήγησαν σε αποτελεσματική έρευνα.

Κίλις κατά Τουρκίας

27 Νοεμβρίου 2018

Το Μάρτιο του 2009, περίπου 200 μέλη διαφόρων συνδικαλιστικών οργανώσεων συγκεντρώθηκαν στην Κωνσταντινούπολη και κινήθηκαν προς τη συνοικία που διεξαγόταν το 5ο Παγκόσμιο Φόρουμ για το Νερό για να εκφράσουν, μέσω μιας δήλωσης στον Τύπο, τη διαφωνία τους ως προς την εμπορευματοποίηση και ιδιωτικοποίηση του νερού. Ο προσφεύγων, μέλος μίας εκ των συνδικαλιστικών οργανώσεων, τραυματίστηκε όταν η αστυνομία άνοιξε πυρ με πλαστικές σφαίρες προκειμένου να διαλύσει τους διαδηλωτές. Ο προσφεύγων κατήγγειλε ειδικότερα τη δυσανάλογη και αδικαιολόγητη χρήση βίας από τους αστυνομικούς και τη μη διεξαγωγή αποτελεσματικής έρευνας.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης, υποστηρίζοντας πως δεν είχε αποδειχθεί ότι η χρήση βίας κατά του προσφεύγοντος ήταν ενδεδειγμένη, δεδομένης της κατάστασης που επικρατούσε, ή αναλογική προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, να τεθεί, δηλαδή, η καταστολή της διαδήλωσης υπό έλεγχο. Έκρινε, επίσης, ότι οι ερευνητικές πράξεις δεν ήταν ενδεδειγμένες και αποτελεσματικές. Όσον αφορά, ειδικότερα, στις πλαστικές σφαίρες, το Δικαστήριο υποστήριξε ότι οι ελάχιστες νομοθετικές διατάξεις που ορίζουν τις κατευθυντήριες γραμμές για τη χρήση αστυνομικής βίας δεν αρκούσαν από μόνες τους για να καταστήσουν το άνοιγμα πυρών με πλαστικές σφαίρες αστυνομική ενέργεια νόμιμη και ενδεδειγμένη ελλείψει ειδικών κανόνων σχετικά με τα όπλα τέτοιου τύπου. Το Δικαστήριο θεώρησε ότι, σε αυτή τη συνθήκη, δεν διασφαλίστηκε το επίπεδο προστασίας από σωματικές βλάβες όπως αυτό απαιτείται στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες της Ευρώπης.

Zakharov και Varzhabetyan κατά Ρωσίας

13 Οκτωβρίου 2020

Η παρούσα υπόθεση αφορούσε ισχυρισμούς περί αστυνομικής βίας κατά των συμμετεχόντων στη διαδήλωση που έλαβε χώρα το Μάιο του 2012 στην πλατεία Bolotnaya. Και οι δύο προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι είχαν υποστεί κακομεταχείριση κατά τη διάλυση της διαδήλωσης, στην οποία και συμμετείχαν, και διαμαρτυρήθηκαν ότι η έρευνα που ακολούθησε σχετικά με τις καταγγελίες τους υπήρξε αναποτελεσματική. Ισχυρίστηκαν, επίσης, ότι η συμμετοχή τους στη διαδήλωση ήταν ειρηνική και ότι η χρήση βίας σε βάρος τους ήταν, συνεπώς, παράνομη και αδικαιολόγητη.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης ως προς το ουσιαστικό και διαδικαστικό του σκέλος. Επισήμανε, συγκεκριμένα, ότι απέδειξε, πέραν πάσης αμφιβολίας, πως στις 6 Μαΐου 2012 η αστυνομία χρησιμοποίησε βία κατά των δύο προσφευγόντων κατά τη διάλυση της συγκέντρωσης στην πλατεία Bolotnaya, συνεπεία της οποίας οι τελευταίοι τραυματίστηκαν. Επιπλέον, ουδέποτε αμφισβητήθηκε η ειρηνική διαγωγή των προσφευγόντων κατά τη συγκέντρωση. Η χρήση βίας σε βάρος τους έθιξε, συνεπώς, την αξιοπρέπειά τους καθώς δεν κατέστη απολύτως αναγκαία λόγω της συμπεριφοράς τους. Δεν ήταν, εξάλλου, απαραίτητη στο πλαίσιο της καταστολής μαζικών ταραχών. Το Δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι οι ρωσικές Αρχές δεν είχαν διεξαγάγει αποτελεσματική έρευνα ώστε να διαπιστώσουν εάν η χρήση βίας από την αστυνομία ήταν απαραίτητη και αναλογική. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο αποφάσισε, ακόμα, ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 11** (ελευθερία του συνέρχεσθαι) της Σύμβασης. Εν προκειμένω, επισήμανε ειδικότερα πως δεν υποβλήθηκε καμία εξήγηση ως προς το λόγο για τον οποίο ασκήθηκε βία κατά των προσφευγόντων, οι οποίοι δεν είχαν συλληφθεί και δεν είχαν εμπλακεί σε πράξεις βίας. Βάσει της διαπίστωσης ότι η βία που χρησιμοποιήθηκε κατά των προσφευγόντων ήταν αναίτια και υπέρμετρη, το Δικαστήριο έκρινε, επίσης, ότι η καταγγελλόμενη επέμβαση δεν ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία. Επιπρόσθετα, θα μπορούσε να δράσει αποτρεπτικά και να αποθαρρύνει τους προσφεύγοντες και άλλους από το να συμμετάσχουν σε ανάλογες δημόσιες συγκεντρώσεις.

[Shmorgunov και λοιποί κατά Ουκρανίας](#), [Lutsenko και Verbytskyg κατά Ουκρανίας](#), [Kadura και Smaliy κατά Ουκρανίας](#), [Dubovtsev και λοιποί κατά Ουκρανίας](#) και [Vorontsov και λοιποί κατά Ουκρανίας](#)

21 Ιανουαρίου 2021

Αυτές οι υποθέσεις αφορούσαν γεγονότα των διαδηλώσεων της Maidan στο Κίεβο και σε άλλες πόλεις της Ουκρανίας μεταξύ Νοεμβρίου 2013 και Φεβρουαρίου 2014, συμπεριλαμβανομένων της διάλυσης των διαδηλωτών, της κράτησής τους, της απαγωγής και κακομεταχείρισης ακτιβιστών, και των συναφών διαδικασιών. Όλοι οι προσφεύγοντες ήταν παρόντες ή συνέβαλαν με κάποιο τρόπο στις διαδηλώσεις της Maidan. Διαμαρτυρήθηκαν, μεταξύ άλλων, για αστυνομική βία, αποστέρηση του δικαιώματος διαμαρτυρίας, αδικαιολόγητη κράτηση, και μάλιστα, σε μία περίπτωση, για θάνατο.

Το Δικαστήριο αποφάσισε, συγκεκριμένα, ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 2** (δικαίωμα στη ζωή) και **πολλαπλές παραβιάσεις του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης), **του Άρθρου 5, παρ. 1 και 3** (δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια) και **του Άρθρου 11** (ελευθερία του συνέρχεσθαι) της Σύμβασης. Έκρινε, ειδικότερα, ότι η κακομεταχείριση από τις Αρχές ήταν εσκεμμένη, και ότι το Κράτος έφερε την ευθύνη για τη δολοφονία ενός διαδηλωτή. Επισήμανε, επίσης, ότι πολλές εντολές κράτησης ήταν αυθαίρετες. Έκρινε, ακόμα, ότι οι Αρχές προσπάθησαν εσκεμμένα να καταστείλουν τις αρχικά ειρηνικές διαδηλώσεις με τη χρήση βίας και παράνομων κρατήσεων. Συνολικά, το Δικαστήριο αποφάσισε ότι οι διαπιστωθείσες παραβιάσεις φάνηκαν να αποτελούν στρατηγική από πλευράς των Αρχών. Οι έρευνες για τα γεγονότα ήταν επίσης, σε πολλές περιπτώσεις, αναποτελεσματικές.

Lopez Martinez κατά Ισπανίας

9 Μαρτίου 2021 (απόφαση Τμήματος)

Αυτή η υπόθεση αφορούσε την έρευνα που διεξήγαγαν οι ισπανικές Αρχές μετά τη βίαιη εκδίωξη αρκετών ατόμων από την αστυνομία, συμπεριλαμβανομένης της προσφεύγουσας, η οποία βρισκόταν σε καφετέρια κοντά στην έδρα του Κογκρέσου των Αντιπροσώπων στη Μαδρίτη και είχε συμμετάσχει σε διαδήλωση με σύνθημα «Περικυκλώστε το Κογκρέσο».

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης. Με βάση τα στοιχεία που είχε στη διάθεσή του, έκρινε ότι, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, η έρευνα που διεξάχθηκε από τα εθνικά δικαστήρια δεν ήταν επαρκώς διεξοδική και αποτελεσματική ώστε να πληροί τις απαιτήσεις του Άρθρου 3 ως προς το διαδικαστικό του σκέλος.

Mikeladze και λοιποί κατά Γεωργίας

16 Νοεμβρίου 2021¹

Οι προσφεύγοντες, τέσσερις Γεωργιανοί υπήκοοι, συνελήφθησαν σε συγκέντρωση της τοπικής μουσουλμανικής κοινότητας κατά της μετατροπής αρχαίου τεμένους σε βιβλιοθήκη. Αφέθηκαν ελεύθεροι την επόμενη μέρα. Η αστυνομία ισχυρίστηκε ότι οι προσφεύγοντες δεν συμμορφώθηκαν με τις σύννομες εντολές τους και αρνήθηκε ότι έκανε οποιαδήποτε υποτιμητικά σχόλια, ενώ οι προσφεύγοντες υπέβαλαν καταγγελίες κατά των αστυνομικών για κακομεταχείριση. Η υπόθεση αφορούσε, κατά βάση, τις καταγγελίες των προσφευγόντων ότι, κατά τη σύλληψη και κράτησή τους, υπέστησαν σωματική και λεκτική επίθεση από την αστυνομία, με χρήση γλώσσας που εμπεριέχει διακρίσεις, και ότι η ποινική έρευνα για τις καταγγελίες τους ήταν αναποτελεσματική.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι υπήρξε **παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης)

---

¹ Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική υπό τις προϋποθέσεις του Άρθρου 44 παρ. 2 (οριστικές αποφάσεις) της [Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#).

μεμονωμένα και σε συνδυασμό με το Άρθρο 14 (απαγόρευση των διακρίσεων) της Σύμβασης για το σύνολο των προσφευγόντων, και **παραβίαση** του ουσιαστικού σκέλους **του Άρθρου 3** για τον πρώτο προσφεύγοντα. Έκρινε, ωστόσο, ότι **δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 14 σε συνδυασμό με** το ουσιαστικό σκέλος του **Άρθρου 3**, αναφορικά με τον πρώτο προσφεύγοντα. **Δεν υπήρξε, επίσης, παραβίαση** του ουσιαστικού σκέλους **του Άρθρου 3 είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό με το Άρθρο 14**, όσον αφορά στους τρεις εναπομείναντες προσφεύγοντες. Το Δικαστήριο έκρινε, συγκεκριμένα, ότι η γεωργιανή κυβέρνηση δεν είχε εξηγήσει κατά τρόπο ικανοποιητικό από που προήλθαν οι τραυματισμοί του πρώτου προσφεύγοντος. Δεν κατάφερε, επομένως, να αποδείξει ότι η χρήση βίας κατά του τελευταίου ήταν νόμιμη και απολύτως απαραίτητη και ότι τα τραύματά του δεν προκλήθηκαν από την κακομεταχείριση που υπέστη από την αστυνομία. Αναφορικά με τους εναπομείναντες προσφεύγοντες και τους ισχυρισμούς τους περί σωματικής κακομεταχείρισης, το Δικαστήριο επισήμανε, συγκεκριμένα, ότι δεν είχαν προσκομιστεί ιατρικά αποδεικτικά στοιχεία που να αποδεικνύουν την ύπαρξη τραυματισμών.

Μη διαδηλωτές

Lazaridou κατά Ελλάδος

28 Ιουνίου 2018

Η παρούσα υπόθεση αφορούσε τα σωματικά τραύματα που υπέστη η προσφεύγουσα στις 20 Μαΐου του 2010, κατά τη διάρκεια διαδήλωσης που διοργανώθηκε κατά των μέτρων λιτότητας που επέβαλε η ελληνική κυβέρνηση. Η προσφεύγουσα, η οποία δεν είχε συμμετάσχει στη διαδήλωση, βρισκόταν σε κτήριο που στέγαζε τα κεντρικά γραφεία δύο οργανώσεων. Έχοντας τραυματιστεί στο χέρι από θραύσματα γυαλιού, κατηγόρησε τους αστυνομικούς της ειδικής μονάδας για τον τραυματισμό της, αναφέροντας ότι στεκόταν πίσω από γυάλινη πόρτα που έσπασαν οι αστυνομικοί όταν εισήλθαν στο κτήριο. Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ειδικότερα ότι τραυματίστηκε εσκεμμένα από τους αστυνομικούς, οι οποίοι δεν έδειξαν κανένα ενδιαφέρον για την κατάστασή της και την απέτρεψαν από το να λάβει άμεσα περίθαλψη. Διαμαρτυρήθηκε, επίσης, για την έρευνα σχετικά με τα συγκεκριμένα γεγονότα.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι **δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης ως προς το διαδικαστικό ή το ουσιαστικό του σκέλος. Επισήμανε ειδικότερα ότι με την περάτωση της ποινικής διαδικασίας, οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί αθώωθηκαν από τα ελληνικά δικαστήρια, τα οποία είχαν εξετάσει τα αποδεικτικά στοιχεία και είχαν λάβει όλα τα ενδεδειγμένα μέτρα που προβλέπονται σύμφωνα με την ποινική δικονομία ώστε να διευκρινιστούν οι περιστάσεις υπό τις οποίες έλαβε χώρα το γεγονός. Επισήμανε, επίσης, πως από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν προέκυπτε ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν ενεργήσει με την απαιτούμενη ανεξαρτησία και αμεροληψία. Το Δικαστήριο έκρινε, ακόμα, ότι δεν υπήρχαν επαρκή στοιχεία στην παρούσα υπόθεση για να συναχθεί, πέρα από κάθε εύλογη αμφιβολία, το συμπέρασμα ότι η προσφεύγουσα είχε υποστεί την καταγγελλόμενη κακή μεταχείριση από τους συγκεκριμένους αστυνομικούς. Το

Δικαστήριο υπενθύμισε, ειδικότερα, ότι οι ισχυρισμοί περί κακομεταχείρισης έπρεπε να τεκμηριώνονται με τα κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία. Στην υπόθεση της προσφεύγουσας δεν υπήρχαν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία. Τέλος, δεν συλλήφθηκε, δεν τέλεσε υπό αστυνομική κράτηση και δεν υπόκειτο ποτέ σε αστυνομική επιτήρηση. Η περίπτωση της, επομένως, διέφερε κατά πολύ από εκείνη των ατόμων που βρίσκονταν στα χέρια της αστυνομίας.

Δημοσιογράφοι που καλύπτουν διαδηλώσεις

Ναϊαφλι κατά Αζερμπαϊτζάν

2 Οκτωβρίου 2012

Τον Οκτώβριο του 2005, ανατέθηκε στον προσφεύγοντα, δημοσιογράφο, να καλύψει μη εγκεκριμένη διαδήλωση που οργάνωσαν κόμματα της αντιπολίτευσης στο Μπακού. Κατά τη διάλυση της διαμαρτυρίας από την αστυνομία, ο προσφεύγων και οι συνάδελφοί του χτυπήθηκαν και τραυματίστηκαν. Ισχυρίστηκε, ειδικότερα, ότι ο ίδιος χτυπήθηκε από την αστυνομία και ότι οι Αρχές δεν διεξήγαγαν αποτελεσματική έρευνα, αφήνοντας τους υπεύθυνους αστυνομικούς ατιμώρητους.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης αναφορικά με τη μεταχείριση που υπέστη ο προσφεύγων από την αστυνομία, δεδομένων ειδικότερα των τραυμάτων που έφερε, τα οποία αποδείκνυαν ότι βίωσε έντονο σωματικό και ψυχικό πόνο. Επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι ο προσφεύγων δεν χρησιμοποίησε βία σε βάρος της αστυνομίας ούτε συνιστούσε απειλή. Οι Αρχές δεν αναφέρθηκαν, εξάλλου, σε άλλους λόγους που θα αιτιολογούσαν τη χρήση βίας, η οποία ήταν, συνεπώς, περιττή, υπέρμετρη και απαράδεκτη. Το Δικαστήριο αποφάσισε, ακόμα, ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 3** της Σύμβασης αναφορικά με την έρευνα για τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος περί κακομεταχείρισης, διαπιστώνοντας ότι δεν ήταν αποτελεσματική και ανεξάρτητη. Επισήμανε, ειδικότερα, ότι δεν είχαν ληφθεί τα σχετικά διαδικαστικά μέτρα μέχρι να καταθέσει ο προσφεύγων, πάνω από τρεις μήνες μετά το συμβάν, και ότι η ταυτοποίηση των υπεύθυνων για τον ξυλοδαρμό του προσφεύγοντος ανατέθηκε στην Αρχή της οποίας τα στελέχη φέρονταν να έχουν διαπράξει το αδίκημα. Ακόμα κι αν άλλο αστυνομικό τμήμα είχε αναλάβει αυτό το σημαντικό μέρος της έρευνας, οι ενδιαφερόμενοι αστυνομικοί θα ήταν συνάδελφοι, που απασχολούνταν από την ίδια δημόσια Αρχή.

Βλ. επίσης: [Rizvanov κατά Αζερμπαϊτζάν](#), απόφαση της 17^{ης} Απριλίου 2012.

Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη εντός εύλογου χρονικού διαστήματος (Άρθρο 6)

Μοσανου και λοιποί κατά Ρουμανίας

17 Σεπτεμβρίου 2014 (Τμήμα Ευρείας Σύθεσης)

Η τρίτη προσφεύγουσα σε αυτή την υπόθεση, η Οργάνωση «21η Δεκεμβρίου 1989», διαμαρτυρήθηκε για τη διάρκεια της ποινικής δίκης που διεξάχθηκε μετά τη βίαιη καταστολή αντικυβερνητικών διαδηλώσεων στο Βουκουρέστι, τον Ιούνιο του 1990. Συμμετείχε στις διαδικασίες ως πολιτική αγωγή, προκειμένου να διεκδικήσει αποζημίωση για τις ζημιές που προκάλεσε η έφοδος στα κεντρικά της γραφεία, για την καταστροφή της περιουσίας της και την επίθεση κατά των μελών της.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 6, παρ. 1** (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη εντός εύλογου χρονικού διαστήματος) της Σύμβασης αναφορικά με την τρίτη προσφεύγουσα, κρίνοντας ότι η διάρκεια των επίμαχων διαδικασιών – σχεδόν 19 χρόνια – ήταν υπερβολική και δεν πληρούσε την απαίτηση περί «εύλογου χρόνου».

Ελευθερία έκφρασης (Άρθρο 10)

Ναϊαφι κατά Αζερμπαϊτζάν

2 Οκτωβρίου 2012

Τον Οκτώβριο του 2005, ανατέθηκε στον προσφεύγοντα, δημοσιογράφο, να καλύψει μη εγκεκριμένη διαδήλωση που οργάνωσαν κόμματα της αντιπολίτευσης στο Μπακού. Κατά τη διάρκεια της διαμαρτυρίας από την αστυνομία, ο προσφεύγων και οι συνάδελφοί του χτυπήθηκαν και τραυματίστηκαν. Ισχυρίστηκε, ειδικότερα, ότι οι αστυνομικοί είχαν ως στόχο να τον αποτρέψουν από το να καλύψει τη διαδήλωση.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης στην υπόθεση του προσφεύγοντος. Επισήμανε, ειδικότερα, ότι ο ρόλος του Τύπου να μεταδίδει πληροφορίες και ιδέες για θέματα δημοσίου συμφέροντος αναμφίβολα περιλάμβανε την ενημέρωση της κοινής γνώμης για διαδηλώσεις και συγκεντρώσεις της αντιπολίτευσης, που είναι ουσιαστικής σημασίας για την ανάπτυξη κάθε δημοκρατικής κοινωνίας. Ο προσφεύγων, παρόλα αυτά, απετράπη από το να κάνει ρεπορτάζ, με τη χρήση υπέρμετρης βίας και σωματικής κακομεταχείρισης. Το Δικαστήριο δεν δέχτηκε ότι δεν κατέστη δυνατό οι αστυνομικοί να διαπιστώσουν ότι ο προσφεύγων ήταν δημοσιογράφος, δεδομένου ότι φορούσε την ειδική ταυτότητα και είχε ρητά δηλώσει το επάγγελμά του. Επιπρόσθετα, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η σωματική κακομεταχείριση από κρατικούς παράγοντες δημοσιογράφων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους παρακώλυσε σημαντικά την άσκηση του δικαιώματος λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών. Ανεξάρτητα από το εάν υπήρξε πραγματικά πρόθεση παρέμβασης στη δημοσιογραφική δραστηριότητα του προσφεύγοντος, ο τελευταίος υπέστη μη αναγκαία και υπέρμετρη βία, κατά παράβαση του Άρθρου 3 (απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης) της Σύμβασης, παρότι κατέβαλε σαφείς προσπάθειες να αποδείξει την ιδιότητά του ως δημοσιογράφος εν ώρα εργασίας. Υπήρξε, συνεπώς, παρέμβαση στα δικαιώματα του προσφεύγοντος βάσει του Άρθρου 10, που δεν ήταν «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία», καθώς η κυβέρνηση δεν απέδειξε, κατά τρόπο πειστικό, ότι η παρέμβαση αυτή ήταν νόμιμη ή ότι αποσκοπούσε στην εξυπηρέτηση ενός θεμιτού σκοπού.

Pentikäinen κατά Φινλανδίας

20 Οκτωβρίου 2015 (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

Η παρούσα υπόθεση αφορούσε τη σύλληψη του προσφεύγοντος, ενός φωτορεπόρτερ, στη διάρκεια διαδήλωσης και την επακόλουθη κράτηση και καταδίκη του επειδή δεν υπάκουσε σε αστυνομικές εντολές. Ο προσφεύγων κατήγγειλε ότι η σύλληψη, η κράτηση και η καταδίκη του παραβίασαν το δικαίωμά του στην ελεύθερη έκφραση, δεδομένου ότι απετράπη από το να ασκήσει το επάγγελμά του ως δημοσιογράφος.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι **δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 10** (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης, διαπιστώνοντας ότι η σύλληψη και η καταδίκη του προσφεύγοντος για ανυπακοή σε αστυνομικές εντολές κατά την κάλυψη διαδήλωσης, χωρίς επιβολή κυρώσεων, ήταν αναλογική. Επισήμανε, ειδικότερα, ότι οι φινλανδικές Αρχές αιτιολόγησαν επαρκώς και καταλλήλως τις αποφάσεις τους και εξασφάλισαν μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των υπό κρίση αντικρουόμενων δικαιωμάτων. Δεν απέτρεψαν ούτε εμπόδισαν εσκεμμένα τα μέσα ενημέρωσης να καλύψουν τη διαδήλωση. Ο προσφεύγων δεν απετράπη από το να επιτελέσει το καθήκον του ως δημοσιογράφος κατά τη διάρκεια ή μετά τη διαδήλωση. Ειδικότερα, δεν συλλήφθηκε επειδή εκτελούσε το καθήκον του ως δημοσιογράφος, αλλά επειδή αρνήθηκε να υπακούσει στις εντολές της αστυνομίας να απομακρυνθεί από το χώρο που λάμβανε χώρα η διαδήλωση. Ο εξοπλισμός του δεν κατασχέθηκε και δεν του επιβλήθηκαν κυρώσεις.

Ελευθερία του συνέρχεσθαι (Άρθρο 11)

Oya Ataman κατά Τουρκίας

5 Δεκεμβρίου 2000

Τον Απρίλιο του 2000, η προσφεύγουσα, δικηγόρος και μέλος του εποπτικού συμβουλίου της Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, διοργάνωσε διαδήλωση στην Κωνσταντινούπολη σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τα σχέδια για τις φυλακές «τύπου F». Η διαδήλωση εξελίχθηκε σε πορεία και ακολούθησε δήλωση στον Τύπο. Η προσφεύγουσα διαμαρτυρήθηκε, συγκεκριμένα, για προσβολή του δικαιώματός της στην ελευθερία της έκφρασης και του συνέρχεσθαι, δεδομένου ότι η ίδια η διαδήλωση και η ανάγνωση της δήλωσης προς τον Τύπο, που είχε προγραμματιστεί για το τέλος της εκδήλωσης, απαγορεύτηκαν από την αστυνομία.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι **υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 11** (ελευθερία του συνέρχεσθαι) της Σύμβασης, κρίνοντας ότι η βίαιη επέμβαση της αστυνομίας υπήρξε δυσανάλογη και μη αναγκαία για την αποτροπή διατάραξης της δημόσιας τάξης. Επισήμανε, ειδικότερα, ότι η ομάδα των διαδηλωτών – περίπου πενήντα άτομα που θέλησαν να επιστήσουν την προσοχή της κοινής γνώμης σε ένα επίκαιρο θέμα – δεν συνιστούσε κίνδυνο για τη δημόσια τάξη, πέραν της ενδεχόμενης διατάραξης της κυκλοφορίας. Επιπλέον, σημειώνοντας ότι η συγκέντρωση ξεκίνησε το μεσημέρι και έλαβε τέλος μέσα στην πρώτη μισή ώρα μετά την επέμβαση της αστυνομίας, το Δικαστήριο σημείωσε ότι του έκανε αρνητική εντύπωση η ανυπομονησία των Αρχών να καταστείλουν τη διαμαρτυρία, η οποία είχε διοργανωθεί υπό την αιγίδα της

Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Κατά το Δικαστήριο, όταν οι διαδηλωτές δεν εμπλέκονται σε πράξεις βίας, είναι σημαντικό οι δημόσιες Αρχές να επιδεικνύουν την αναγκαία ανοχή έναντι των ειρηνικών συγκεντρώσεων, ώστε η ελευθερία του συνέρχεσθαι, την οποία εγγυάται το Άρθρο 11 της Σύμβασης, να μην καθίσταται εντελώς κενή ουσίας.

Βλ. επίσης: [Balçik και Λουποί κατά Τουρκίας](#), απόφαση της 29^{ης} Νοεμβρίου 2007.

Ένα Molnár κατά Ουγγαρίας

7 Οκτωβρίου 2008

Σε συνέχεια των βουλευτικών εκλογών που διεξάχθηκαν στην Ουγγαρία τον Απρίλιο του 2002, η προσφεύγουσα πήρε μέρος σε διαδήλωση την 4^η Ιουλίου του 2002, απαιτώντας επανακαταμέτρηση των ψήφων. Η ίδια ξεκίνησε να διαδηλώνει κατά τις 7 μ.μ. Μέχρι εκείνη την ώρα, η αστυνομία είχε ήδη αποκλείσει την κυκλοφορία στην ευρύτερη περιοχή. Παρόλα αυτά, κατά στις 9 μ.μ., όταν η κυκλοφοριακή κατάσταση στους δρόμους ήταν πλέον μη διαχειρίσιμη, η αστυνομία διέλυσε τη διαδήλωση χωρίς τη χρήση βίας. Η προσφεύγουσα κατήγγειλε ότι η διαδήλωση κατεστάλη απλώς και μόνο επειδή η αστυνομία δεν είχε ενημερωθεί εκ των προτέρων για τη διεξαγωγή της.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι **δεν υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 11** (ελευθερία του συνέρχεσθαι) της Σύμβασης, κρίνοντας ότι η παρέμβαση στο δικαίωμα της προσφεύγουσας στην ελευθερία του συνέρχεσθαι ήταν εύλογη. Ειδικότερα, το Δικαστήριο θεώρησε ότι η διάλυση της διαδήλωσης επιδίωκε το θεμιτό σκοπό της πρόληψης ταραχών και της προστασίας των δικαιωμάτων τρίτων. Επισήμανε, ακόμα, ότι τα επίμαχα γεγονότα ήταν αποτέλεσμα μιας παράνομης διαδήλωσης που είχε αποκλείσει την πρόσβαση σε κεντρική γέφυρα της Βουδαπέστης, και ότι η προσφεύγουσα είχε συμμετάσχει στη μετέπειτα διαδήλωση στην πλατεία Kossuth, της οποίας ο δεδηλωμένος στόχος ήταν η στήριξη όσων είχαν διαδηλώσει παράνομα στη γέφυρα. Το Δικαστήριο επισήμανε, επίσης, ότι οι διαδηλωτές συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Kossuth κατά τη 1 μ.μ. και ότι η προσφεύγουσα ενώθηκε μαζί τους κατά τις 7 μ.μ. Η αστυνομία δεν κατέστειλε τη διαδήλωση μέχρι πριν τις 9 μ.μ. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, υπό αυτές τις περιστάσεις, η προσφεύγουσα είχε αρκετό χρόνο στη διάθεσή της ώστε να εκφράσει την αλληλεγγύη της προς τους υπόλοιπους διαδηλωτές. Στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αστυνομία επέδειξε την αναγκαία ανοχή έναντι της διαδήλωσης, παρότι δεν γνώριζε εκ των προτέρων για τη διεξαγωγή της, η οποία, αναμφίβολα, προκάλεσε προβλήματα στην κυκλοφορία και διατάραξε τη δημόσια τάξη. Δεδομένων των παραπάνω, η διάλυση της επίμαχης διαδήλωσης δεν αποτέλεσε δυσανάλογο μέτρο.

İzci κατά Τουρκίας

23 Ιουλίου 2013

Βλ. παραπάνω: στην ενότητα «Απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης».

Süleyman Çelebi και Λουποί κατά Τουρκίας

24 Μαΐου 2016

Οι προσφεύγοντες ήταν φυσικά πρόσωπα και μία συνδικαλιστική οργάνωση που πήραν μέρος σε διαδήλωση για τον εορτασμό της Εργατικής Πρωτομαγιάς, η οποία διαλύθηκε από την αστυνομία με τη χρήση βίας στην Κωνσταντινούπολη, την 1^η Μαΐου του 2008. Οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν, συγκεκριμένα, ότι η επέμβαση των δυνάμεων ασφαλείας τους εμπόδισε να ασκήσουν το δικαίωμα να διαδηλώσουν.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 11** (ελευθερία του συνέρχεσθαι) της Σύμβασης, κρίνοντας ειδικότερα ότι η μηδενική ανοχή που επέδειξαν οι Αρχές έναντι των διαδηλωτών, επεμβαίνοντας – με βίαιο τρόπο – στην άσκηση του δικαιώματός τους στην ελευθερία της ειρηνικής συνάθροισης, δεν δικαιολογούνταν από επιτακτική κοινωνική ανάγκη. Δεδομένης της βαναυσότητας της αστυνομικής παρέμβασης στην παρούσα υπόθεση, ειδικά όσον αφορά στη χρήση δακρυγόνων, η απουσία κάθε μορφής αποτελεσματικού και αναλογικού δικαστικού ελέγχου ήταν ικανή να αποτρέψει τα μέλη συνδικαλιστικών οργανώσεων και άλλους πολίτες από το να συμμετάσχουν σε νόμιμες διαδηλώσεις. Επιπρόσθετα, βάσει του **Άρθρου 46** (δεσμευτική ισχύς και εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων) της Σύμβασης, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η επίμονη χρήση υπέρμετρης βίας με σκοπό τη διάλυση ειρηνικών διαδηλώσεων και η συστηματική χρήση δακρυγόνων, που συνιστούν εν δυνάμει φονικά όπλα, ενδέχεται να τρομοκρατήσουν τους πολίτες και να τους αποτρέψουν από το να συμμετάσχουν σε διαδηλώσεις και να ασκήσουν τα δικαιώματά τους βάσει του Άρθρου 11 της Σύμβασης. Ενόψει μιας αύξησης παρεμφερών προσφυγών, το Δικαστήριο υπενθύμισε την ανάγκη για αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο των ενεργειών των δυνάμεων ασφαλείας κατά την αντιμετώπιση διαδηλώσεων. Για να θεωρηθεί αποτελεσματικός, αυτός ο έλεγχος θα πρέπει να οδηγεί, κατά περίπτωση, σε διαδικασίες κατά των ατόμων (όπως είναι οι ανώτεροι υπάλληλοι) που εκδίδουν τις εντολές.

Βλ. επίσης: [Disk και Kesk κατά Τουρκίας](#), απόφαση της 27^{ης} Νοεμβρίου 2012· [Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası και λοιποί κατά Τουρκίας](#), απόφαση της 5^{ης} Ιουλίου 2016.

[Laguna Guzman κατά Ισπανίας](#)

6 Οκτωβρίου 2020

Η προσφεύγουσα στην παρούσα υπόθεση συμμετείχε σε διαδήλωση που διεξάχθηκε ως ένδειξη διαμαρτυρίας για τις δημοσιονομικές περικοπές και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, στην Valladolid, το Φεβρουάριο του 2014. Κατήγγειλε ότι υπέστη μόνιμη σωματική βλάβη όταν η αστυνομία κατέστειλε με τη βία μη προσχεδιασμένη συγκέντρωση που έλαβε χώρα μετά την επίσημη διαδήλωση. Ισχυρίστηκε ότι η χρήση βίας από την αστυνομία κατά της ίδιας και άλλων διαδηλωτών υπήρξε δυσανάλογη.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι υπήρξε **παραβίαση του Άρθρου 11** (ελευθερία του συνέρχεσθαι) της Σύμβασης στην υπόθεση της προσφεύγουσας, κρίνοντας ότι η χρήση βίας από την αστυνομία ήταν αναίτια και οδήγησε σε δυσανάλογη παρέμβαση στα δικαιώματα της προσφεύγουσας. Επισήμανε, ειδικότερα, ότι η μη προσχεδιασμένη διαμαρτυρία ήταν ειρηνική μέχρι την καταστολή της και έκρινε ότι οι Αρχές δεν πρόβαλαν συναφείς και επαρκείς λόγους για να δικαιολογήσουν τη διάλυσή της. Επιπρόσθετα, η ίδια η προσφεύγουσα δεν συνελήφθη ποτέ ούτε διώχθηκε ποινικά για πράξεις βίας κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων.

[Shmorgunov και λοιποί κατά Ουκρανίας, Lutsenko και Verbytskyg κατά Ουκρανίας, Kadura και Smaliy κατά Ουκρανίας, Dubovtsev και λοιποί κατά Ουκρανίας και Vorontsov και λοιποί κατά Ουκρανίας](#)

21 Ιανουαρίου 2021

Βλ. παραπάνω: στην ενότητα «Απαγόρευση της απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης».

Περαιτέρω ανάγνωση

Βλέπε ιδίως:

[Οδηγός για το Άρθρο 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι](#), έγγραφο που συντάχθηκε υπό την εποπτεία του Νομικού Συμβούλου (Jurisconsult)

[Μαζικές διαδηλώσεις – Οδηγός της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#), έγγραφο που συντάχθηκε υπό την εποπτεία του Νομικού Συμβούλου (Jurisconsult)

Επικοινωνία για τον Τύπο:

Τηλ.: +33 (0)3 90 21 42 08